

Haydnovo Stvoření v podání ostravských filharmoniků a dirigenta Václava Lukse vytrysklo s nebývalou silou

Ostravan.cz, 27.4.2018

Ohlédneme-li se za životem a dílem slavného mistra hudebního klasicismu Josefa Haydna, překvapí nás pružnost a vytrvalost jeho nevyhasínající hudební imaginace, která i po jeho šedesátce dala vytrysknout velkým symfoniím a desítkám dalších skladeb. Největším překvapením jeho tvorby jsou dvě vrcholná oratoria Stvoření a Roční doby, které změnily jeho umělecký profil a vyčnívají nad celou Haydnovou uměleckou tvorbou. Fascinující je, že kolosální Stvoření, trvající bezmála dvě hodiny, napsal šestašedesátiletý skladatel.

Stvoření, komponované v letech 1796 – 1798 přitom nebylo první Haydnovou oratorní zkušeností. Ke kompozici oratoria jako hudebního žánru skladatel přistoupil poprvé v roce 1775. Tehdy vznikl v duchu neapolské šablony Návrat Tobiašův. Až později, během svých pobytů v Anglii Haydn slyšel naživo kolosální oratoria Georga Friedricha Händela, jehož tradici Britové udržovali a chránili. Semínko inspirace bylo zasazeno. Z Londýna si Haydn přivezl do Vídně Lindleyův rukopis, který mu přeložil (Ztracený ráj Johna Milтона) a upravil ředitel dvorní knihovny ve Vídni Gottfried van Swieten jako libreto pro Stvoření.

Biblická pověst o stvoření světa a prvních lidí Adama a Evy je v Haydnově oratoriu svěřena třem vypravěčům, archandělům Gabrielovi (soprán), Urielovi (tenor) a Rafaelovi (bas). Jejich recitativy a árie jsou proloženy sbory, které opěvují velikost a slávu Božího díla. První a druhý díl oratoria líčí stvoření světa, přírody a živých tvorů až po člověka za sedm dní. Ve třetím dílu se k archandělům přidávají postavy Evy a Adama a mohutný sborový chvalozpěv skladbu uzavírá.

Dirigent Václav Luks. (Foto: Ivan Korč)

Janáčkova filharmonie pod vedením Václava Lukse zahájila předehru, znázorňující chaos univerza před aktem stvoření v perfektní souhře. Luksovo energické i neobyčejně citlivé vedení zvýraznilo četné instrumentační efekty (mannheimské vzdechy, alterované akordy, koloristika dechových nástrojů) a přineslo plejádu zdařilých sólových výkonů jednotlivých hráčů. Interpretace orchestru byla pozorná, nechybělo detailní propracování frází ani bohatá barevnost rozmanitých dějových obrazů.

Fascinující místo v prvním sborovém nástupu, které zpodobňuje stvoření světa, zaznělo s elektrizující silou. Český filharmonický sbor Brno jsem slyšel naživo mnohokrát, ještě nikdy však v takové dynamické šíři směrem nahoru i dolů, jako s dirigentem Luksem. Vyváženost hlasových skupin a přirozená témbrová krása brněnských sboristů nejlépe vynikly v čtyřhlasé fuze závěru první části.

Ze čtvrtého provedení oratoria Stvoření. (Foto: Ivan Korč)

V obsazení sólistů došlo k dvěma změnám: Za Jana Martiníka a Jaroslava Březinu sólové party Uriela a Rafaela ztvárnili tenorista Eric Stoklossa a barytonista Bernhard Hansky. Mírné zklamání těch, kteří se právě na oba české pěvce těšili, během provedení Stvoření

vyrchalo. Jak Stoklassa, tak Hansky zazpívali ve vynikající hlasové kondici, vroucně a technicky znamenitě. Jako rodilí Němci navíc potěšili suverénní dokonalou artikulací.

Největší ozdobou čtvrtetního Stvoření byl hlas německé sopranistky Nicolý Proksch, která v Ostravě není tajemnou neznámou. Její medově okrouhlý soprán je součástí výborného ostravského komorního souboru ANSemble Duettino, které Proksch tvoří spolu se sopranistkou Simonou Mrázovou a klavíristou Alexandrem Starým. Proksch také zazářila v loňském provedení Mozartovy opery Kouzelná flétna, kterou připravila Fakulta umění Ostravské univerzity pod vedením Evy Dřízgové-Jirušové.

Nikola Proksch disponuje přirozeně posazeným koloraturním sopránem, který je ohebný a schopný mimořádného rozsahu. I přes značné rozpětí sopránového partu Haydnova Stvoření dokázala Proksch zvládnout všechna interpretační úskalí s výrazovou měkkostí a s jemným a vřelým tónem, který byl doslova úchvatný. Ještě jeden atribut talentované sopranistce přísluší: Stvoření nezpívala jako obstarožní kulisa, která předvádí duchovní pohnutí, ale nestyděla se dát do své interpretace vlastní přirozenost. Prožívala každou notu díla, ať už zpíval sbor, její kolegové, nebo ona sama a byla radost jí sledovat.

Provedení Haydnova Stvoření bylo podepřeno znamenitým výkonem Janáčkovy filharmonie, která pod Luksovým vedením podala jeden z interpretačně nejzdařilejších výkonů. Partitura díla je prosycena sólově výraznými prvky v celé řadě nástrojů. Nádherné byly výkony žesťů, dřev i smyčců, spolehlivě přesná rytmická sekce rovněž nezklamala. Luks v Ostravě opět potvrdil své mimořádné hudební kvality. V recitativech doprovázel sólisty na cembalo, jeho orientace v partituře, spolehlivé a energické udávání nástupů a schopnost zapálit orchestr k ještě výraznějšímu výkonu jsou nakažlivé a ojedinělé.

Myslím, že nebudu daleko od pravdy, když napíšu, že Haydnovo geniální Stvoření zapálilo plamínky také v srdcích těch, kteří byli koncertu přítomni. Ohlas byl velký a publikum ocenilo účinkující i potleskem vestoje. Bylo by skvělé, kdyby podobné projekty Janáčkovy filharmonie získaly pravidelný rytmus. Vezmeme-li v potaz, kolik hudebních klenotů se v tomto žánru ukrývá, mohli bychom se těšit například na Brittenovo Válečné requiem, Honeggerovu Janu z Arcu na hranici nebo na Prokofjevova Alexandra Něvského. Ostravské publikum je novým podnětům otevřené a jistě tyto skvosty uvítá s radostí.

Zdroj:

<http://www.ostravan.cz/48158/haydnovo-stvoreni-v-podani-ostravskych-filharmoniku-a-dirigenta-vaclava-lukse-vytrysklo-s-nebyvalou-silou/>